

K životnímu jubileu Ludka Kubičky

V září tohoto roku se PhDr. Luděk Kubička, CSc., dožil devadesáti let. Přínos tohoto mimořádně talentovaného a produktivního vědce pro český i mezinárodní výzkum je nepřehlédnutelný a je namístě si ho při příležitosti jeho jubilea připomenout.

Kubička vystudoval filozofii a psychologii na pražské Karlově univerzitě a ve studiích pak pokračoval ve Švýcarsku, kde ho ovlivnily zejména práce Jeana Piageta. Profesionální dráhu začal jako dětský klinický psycholog, projevující silný zájem o výzkum. Vedl práce na české adaptaci a validizaci Wechslerova testu inteligence pro děti, který se pod názvem Pražský dětský Wechsler stal na desetiletí základním diagnostickým nástrojem dětských psychologů¹.

Do Výzkumného ústavu psychiatrického, předchůdce nynějšího Psychiatrického centra Praha, nastoupil krátce po jeho založení. Zde se v šedesátých letech spolu se Zdeňkem Dytrychem, Stanislavem Grofem a Janem Srnecem nejprve věnoval výzkumu neuróz^{2,3}. V roce 1970 pak zahájil proslulý výzkum dlouhodobých výsledků ústavní léčby alkoholismu v Apolináři. Výsledky metodologicky pečlivě připravené studie ovlivnily výzkum v oblasti závislosti a psychiatrie. Výzkum prokázal, že v dlouhodobé perspektivě jsou výsledky šestitýdenní a třináctitýdenní léčby rovnocenné⁴⁻⁷. Kubička na základě sledování výsledků léčby sestavil prognostický index, který našel praktické využití mezi kliniky⁸. Spolupráce s primářem Jaroslavem Skálou přerostla v celoživotní přátelství⁹.

Kubičkův vědecký zájem se v osmdesátých letech zaměřil na epidemiologický výzkum užívání alkoholu v populaci. Založil a ve spolupráci s Ladislavem Csémym a Jiřím Koženým řešil dvě longitudinální studie na rozsáhlém reprezentativním vzorku pražských mužů a žen. Jak u studie mužů, tak u studie žen proběhly tři měření, vždy s odstupem pěti let. Přelomový rok 1989 vstoupil do obou studií, čímž se naskytla ojedinělá možnost analyzovat vliv zásadní socioekonomické změny na konzumní chování dospělých Čechů¹⁰⁻¹⁴. Rok 1989 otevřel také možnost obnovit a kultivovat spolupráci s mezinárodní vědeckou komunitou, která za totalitního režimu byla pro většinu vědců buď zcela nemožná, anebo silně omezená. Kubička se zapojil do aktivit společnosti Kettila Bruuna pro sociální a epidemiologický výzkum alkoholu a v roce 1993 se stal spoluzakladatelem International Research Group on Gender and Alcohol (IRGGA).

Zkušenosti s plánováním longitudinálních studií a analýzou longitudinálních dat Kubička uplatnil i při realizaci následných šetření zcela mimořádné studie dětí narozených z nechtěného těhotenství. Práce mezinárodního vědeckého týmu (Zdeněk Matějček, Zdeněk Dytrych, Henry P. David, Wiliam Miller a Zdeněk Roth) přinesla vysoce ceněné a hojně citované publikace¹⁵⁻¹⁸. V Česku byla v důsledku výsledků studie změněna legislativa týkající se umělého ukončení těhotenství a ve světě, zejména v USA, zasáhla studie do politických diskusí o plánovaném rodičovství.

Za svou odbornou práci se dostalo Kubičkovi řady ocenění. Vedle Národní ceny za výzkum v psychiatrii (Vondráčková cena) převzal z rukou profesora Höschla Cenu Psychiatrického centra Praha za celoživotní vědeckou práci. Společnost pro návykové nemoci mu propůjčila Cenu adiktologie. Společnost Kettila Bruuna ve spolupráci s IRGGA mu v roce 2003 věnovala vědecké sympozium¹⁹.

Luděk Kubička si v pracovním životě získal obdiv a uznání vysokými nároky na práci, kterou dělal. V osobním životě byl a je člověkem neobyčejně skromným, překvapivě společenským s jemným smyslem pro inteligentní humor. Je milovníkem a znalcem klasické hudby.

S manželkou Zdeňkou vychovali dvě děti. Syn Jiří je renomovaný klinický psycholog, dcera Elena vystudovala práva a věnuje se hudbě.

Ladislav Csémy

Psychiatrické centrum Praha

1. Kubička, L., Bursík, K., Jirásek, J. (1973) *Pražský dětský Wechsler. Příručka pro administraci, interpretaci a vyhodnocení testu*. Bratislava. Psychodiagnostické a didaktické testy.
2. Kubička, L., Dytrych, Z., Grof, S., Srnec, J. (1966) Sledování interpersonálních vztahů ve skupině hospitalizovaných osob s neurotickými obtížemi. I. Souvislost mezi interpersonální situací pacientů na oddělení a jejich výpovědi o dřívějších meziosobních vztazích. *Československá psychiatrie*, 62, 2, 95-104.
3. Kubička, L. (1966) Význam quasiterapeutických vztahů mezi hospitalizovanými neurotickými osobami. *Československá psychologie*, 10, 5, 487-496.
4. Kubička, L., Randáková, V. (1971) Studium motivace k dobrovolné protialkoholní léčbě. *Československá psychiatrie*, 67, 2, 87-93.
5. Kubička, L., Pintová, M. (1973) Jednoroční katamnézy u dobrovolných pacientů lůžkové protialkoholní léčby v Apolináři. *Československá psychiatrie*, 69, 5, 289-302.
6. Kubička, L. (1975) *Ústavní léčba alkoholismu. Dynamika – výsledky – predikční faktory*. Praha, VÚPs, Zprávy č. 29.
7. Kubička, L. (1986) Prognóza dlouhodobého výsledku dobrovolné ústavní léčby závislosti na alkoholu u mužů. *Československá psychiatrie*, 82, 2, 118-122.
8. Kubička, L. (1982) Konstrukce prognostického indexu při ústavní léčbě závislosti na alkoholu. *Československá psychiatrie*, 78, 1, 74-75.
9. Kubička L. (2008) Jaroslav Skála (1916-2007): an international figure and doyen of Czech alcohol dependence treatment. *Addiction*, 103, 7, 1229-1230.
10. Kubička, L., Kožený, J., Roth, Z. (1990) Alcohol abuse and its psychosocial correlates in sons of alcoholics as young men and in the general population of young men in Prague. *Journal of Studies on Alcohol*, 51, 49-58.
11. Kubička, L., Csémy, L., Kožený, J. (1992) A case-control study of risk factors of alcohol abuse in Czech women: are there four types of female alcoholism? *International Journal of the Addictions*, 27, 1105-1118.
12. Kubička, L., Csémy, L., Kožený, J., Nešpor, K. (1993) The substance specificity of alcohol, tobacco, coffee, and drug use by Czech women. *Addiction*, 88, 813-821.
13. Kubička, L., Csémy, L., Kožený, J. (1995) Prague women's drinking before and after the 'Velvet Revolution' of 1989: a longitudinal study. *Addiction*, 90, 1471-1478.
14. Kubička, L., Csémy, L., Duplinský, J., Kožený, J. (1998) Czech men's drinking in changing political climates 1983-93: a three-wave longitudinal study. *Addiction*, 93, 1219-1230.
15. David, H. P., Dytrych, Z., Matějček, Z., & Schüller, V. (1988). *Born unwanted: Developmental effects of denied abortion*. Springer Publishing Co.
16. Kubička, L., Matějček, Z., David, H. P., Dytrych, Z., Miller, W. (1995) Children from unwanted pregnancies in Prague, Czech Republic revisited at age thirty. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 91, 361-369.
17. Kubička, L., Matějček, Z., Dytrych, Z., Roth, Z. (2001) IQ and personality traits assessed in childhood as predictors of drinking and smoking behaviour in middle-aged adults: a 24-year follow-up study, *Addiction*, 96, 1615-1628.
18. Kubička, L., Roth, Z., Dytrych, Z., Matějček, Z. David, H. P. (2002) The mental health of adults born of unwanted pregnancies, their siblings, and matched controls: a 35-year follow-up study from Prague, Czech Republic. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 190, 653-662.
19. Wilsnack, S. C. (2005) Honouring Ludek Kubicka: an introduction to the symposium. *Addiction*, 100, 1760-1762.